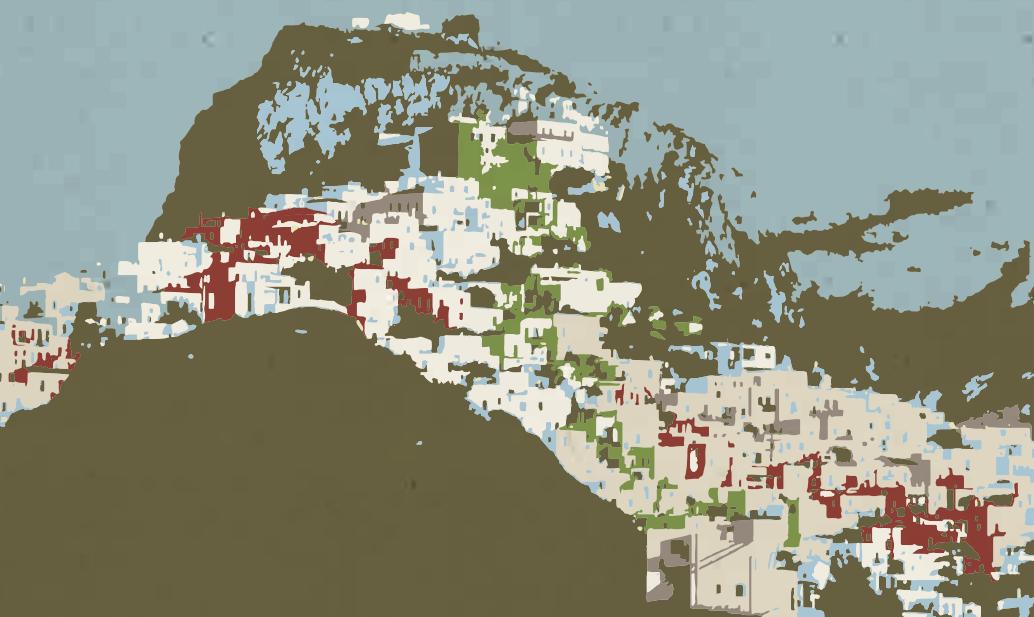
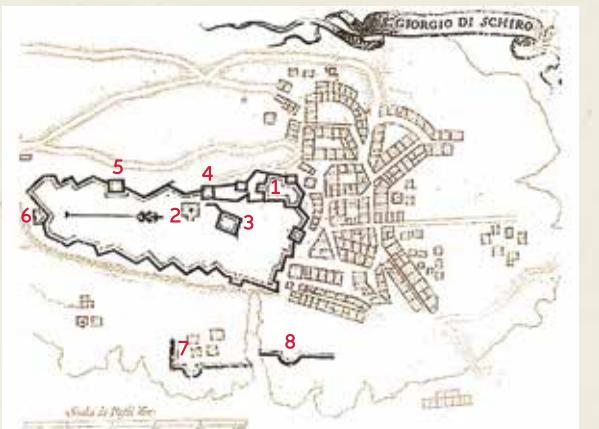

Διαδρομές πολιτισμού στη Χώρα της Σκύρου

Τρεις προτάσεις για περίπατο : φόντο την ιστορία και την αρχιτεκτονική του οικισμού

Η Οικιστική Εξέλιξη της Χώρας

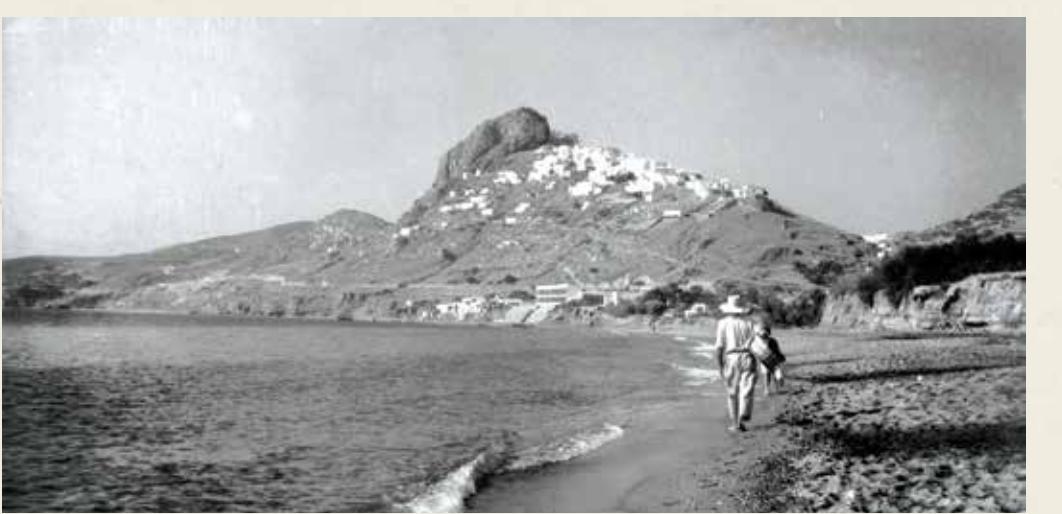

Χάρτης του Κάστρου και του οικισμού από τον Ιταλό Coronelli (17ος αιών.)

1. Μονή Αγίου Γεωργίου
2. Ναός της Παναγίας της Επισκοπής
3. Μεσαιωνική Δεξαμενή
4. Πύλη β' επιπλέοντος του Κάστρου
5. Δυτική δεξαμενή
6. Πύργοι (-)
7. Πύργος Αγίου Νικολάου
8. Πύργος Αγίας Παρασκεύης

Η Χώρα βρίσκεται στη βορειοανατολική πλευρά του νησιού και υπήρχε από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα το αστικό κέντρο της Σκύρου. Η συνέχεια κατοίκησης της Χώρας μέχρι σήμερα και η έλλειψη σωστικών ανασκαφών δεν μας δίνουν πολλές πληροφορίες για τα στάδια της εξέλιξης του οικισμού από την αρχαιότητα μέχρι τους νεότερους χρόνους. Παρολ' αυτά από τα μέρια τώρα στοιχεία φαίνεται ότι η θέση ήταν ενεργή δήλωση από τη μυκηναϊκή εποχή. Τότε ο οικισμός περιορίζεται στην κορυφή του βράχου με την νεκροταφεία αναπυγμένη εκτός αυτού. Παρόμια κατάσταση υπάθετης είναι η σημερινή, καθώς η πρώτη εποχή του Σιδήρου, περίοδος κατά την οποία η Σκύρος παρουσιάζει αξιοσημείωτη ανάπτυξη. Από την Αρχαϊκή εποχή και μετά μάλιστα το νησί εμφανίζεται στις ιστορικές πηγές σαν αυτόνομη πόλις-κράτος, με τον οικισμό της Χώρας ως το πολιτικό κέντρο αυτού. Πιθανώς δηλαδή από την Αρχαϊκή περίοδο –οίγουρα όμως κατά την Κλασική- ο οικισμός αναπτύχθηκε και εκτός του βράχου, προς τη δεξιά. Το εξωτερικό αυτό τμήμα του οικισμού θα οχυρωθεί τον 5ο αι. π.Χ. με τείχος, το εξωτερικό τείχος της πόλεως, που κατασκεύαστηκε από τους Αθηναίους μετά την κατάκτηση του νησιού από αυτούς. Η έκταση που καταλαμβάνει το εξωτερικό τείχος μας επιτρέπει να υπολογίσουμε χονδρικά τα όρια του οικισμού κατά την Κλασική εποχή. Πέραν του εξωτερικού τείχους, το οχυρωματικό πρόγραμμα που εκτέλεσαν οι Αθηναίοι περιελάμβανε και την οχύρωση του βράχου, της ακρόπολης της πόλης.

Για τη Ρωμαϊκή περίοδο τα στοιχεία που έχουμε για τον οικισμό της Χώρας είναι ελάχιστα. Θεωρούμε ότι ο οικισμός συνεχίζει να είναι το αστικό κέντρο της Σκύρου, αφού δεν διαπιστώνεται η ανάπτυξη άλλου μεγάλου κέντρου στο νησί που να αντικαθίσταται την παλιά πρωτεύουσα. Σε ίσια αφορά όμως τα όρια του οικισμού μόνο υποθέτουμε να κάνουμε. Το κριτήριο του εξωτερικού τείχους που χρησιμοποιούμε για τον κατά προσέγγιση υπολογισμό της έκτασης της Κλασικής πόλης δεν μπορεί να αποτελέσει στοιχείο για τον καθορισμό και της Ρωμαϊκής, καθώς ο Ρωμαϊκός Ειρήνης που επικράτησε στη Μεσόγειο για μεγάλο χρονικό διάστημα κατέσπεσε τα παλαιά τείχη των ελληνικών πόλεων 'διακοσμητικό' στοιχείο, και επομένως επισφαλές κρίτηριο για τον καθορισμό των ορίων των οικιστικών ζωνών τους.

Από το μεσαίωνα και μετά τα στοιχεία που έχουμε για την εξέλιξη του οικισμού είναι περισσότερα. Την περίοδο αυτή τα πράγματα ξεκινούν κατά κάποιο τρόπο πάλι από την αρχή. Η αρχαία ακρόπολη, το κάστρο πλέον της Σκύρου, το οποίο θα τείχισται αλλεπάλληλες φορές αυτή τη περίοδο, αποτελεί το πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο του νησιού και φιλοδενεί μεριά των κατοίκων της Χώρας. Ο οικισμός επεκτίνεται σίγουρα και βόρεια του κάστρου, στην περιοχή που βρίσκονται σήμερα συγκεντρωμένες οι εκκλησίες. Σε κάθε περίπτωση ο οικισμός δεν εκτείνεται προς βορρά πέρα από το ναό των Πέντε Μαρτύρων, αφού βόρεια από την εκκλησία αυτή και μέχρι περίπου τη σημερινή πλατεία Αιγαίνων (Μπρούκ) βρισκόταν το νεκροταφείο του μεσαιωνικού οικισμού. Κατά την Φραγκοκρατία/Ενετοκρατία ίσως αναπτύσσεται ένας νέος οικιστικός πυρήνας στη θέση Κοκύλια, γύρω από τη σημερινή εκκλησία του Αγίου Ιωάννην.

Την Οθωμανική περίοδο της Σκύρου, όπως τα περισσότερα νησιά του Αιγαίου, παρουσιάζει άνθηση και δημιουργική ανάπτυξη. Αυτό οδηγεί σε έξαρση της οικονομίας ακόλουθων της ομαλής φυσικής πραγής του λόφου, τουδινούταν από τον μεσαιωνικό πυρήνα. Σαν νοτιότερο όριο του οικισμού των Οθωμανικών χρόνων μπορούν να οριστούν οι εκκλησίες Παναγία Ελεημονήτρια και Παναγία Μελικαρά. Το κάστρο χρηματοποιείται περισσασάκι, μόνο σε περίπτωση κινδύνου. Τα τείχη του πάντως συντηρούνται και η κάθε οικογένεια διατηρεί εντός του κάστρου ένα δεύτερο μικρό μονόχωρο σπίτι στο οποίο διαμένει όταν χρειάζεται, και το οποίο σε περιόδους πρεμίας λειτουργεί ως αποθηκευτικός χώρος.

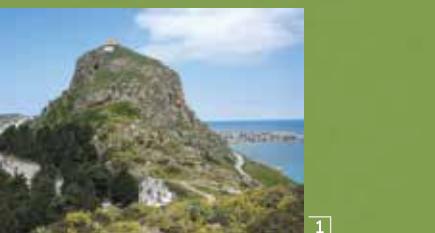
Η απελευθέρωση και η δημιουργία του Ελληνικού κράτους συνεπάγεται για τη Χώρα της Σκύρου ριζικές πολεοδομικές αλλαγές. Βασικό χαρακτηριστικό αυτών των αλλαγών είναι η ολοκλήρωση της διαδικασίας, που είχε αρχίσει να διαφαίνεται ήδη από τους Οθωμανικούς χρόνους, για έξαρσην του οικισμού προς τη νοτιοδυτικά. Το κάστρο εγκαταλείπεται πλέον οριστικά καθώς το κίνδυνος για εξωτερική απειλή έχει εξαλειφθεί. Η έδρα της πολιτικής εξουσίας (δημαρχείο), η νέα μητρόπολη, η νέα εμπορική ζώνη, αλλά και σημαντικό τμήμα του οικισμού θα μεταφέρει νοτιοδυτικά. Η μεταπόστια αυτή οδηγεί και στη μεταφορά του νεκροταφείου της πόλης σε ανάλογη θέση (νότια του κάστρου).

Διαδρομή 1

Η δυτική πλευρά του οικισμού Από το κεντρικό πάρκινγκ του οικισμού στα Κοκύλια.

Προσεγγίζουμε τη Χώρα από το κεντρικό πάρκινγκ του οικισμού. Πριν εισέλθουμε σε αυτόν αξίζει να κάνουμε μία παράκαμψη και να ανέβουμε στο λόφο της Φούρκας (1) (το μονοπάτι περνάει ακριβώς δίπλα από το νεκροταφείο του οικισμού). Το σημείο αυτό προσφέρει πανοραμική θέα προς την Αγιάση και τη νότια πλευρά του κάστρου, που οποία διατηρεί τα καλύτερα σωζόμενα τμήματα των τειχών της ακρόπολης. Το μεγαλύτερο μέρος των τειχών που διακρίνονται πάνω σε τέκη κλασικών περιόδου, σύγχρονα του εξωτερικού τείχους της αρχαίας πόλεως. Απέναντι ακριβώς από το κάστρο, στην κορυφή του λόφου που αρέφει τη θέμελια ναού αρχαίων χρόνων, αφιερωμένο πιθανότατα στον Απόλλωνα.

Επιστρέφουμε στο πάρκινγκ και μπαίνουμε στον οικισμό από το κεντρικό καλντερίου. Εναλλακτικά, παρακάμπτοντας την 1η στάση της διαδρομής ξεκινάμε από την κεντρική πλατεία της Χώρας, προχωρώντας ευθεία.

Ακολουθούμε ανοδική πορεία και φτάνουμε στην Παναγία Μελικαρού (2), τον κεντρικό ναό του νησιού, μετά την κατάρρυφη της επικοπικής έδρας της Σκύρου και την κατάρρυφη του επισκοπικού ναού στο κάστρο (1841). Η Παναγία Μελικαρού ήταν περίπου το νότιο άριο του οικισμού μέχρι και την Οθωμανική περίοδο. Η περιοχή από την εκκλησία αποτελείται από την εκκλησία της Χώρας των χρόνων μετά την αποκόπηση της αρχαίας πόλης.

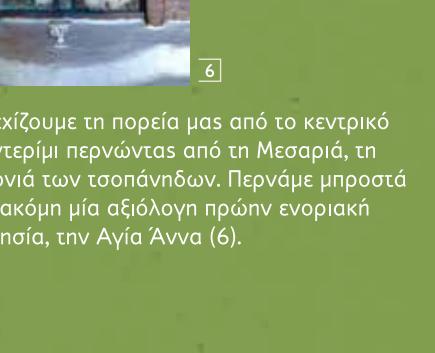
Στον παράλληλο δρόμο ακριβώς κάτω από το ναό μπορούμε να δούμε τη μοναδική στοά (3) (το νησιό που ίσως ανάγεται στην ενετική περίοδο). Μετά επιστρέφουμε στο σημείο από όπου ήταν η πορεία και συνεχίζουμε την ανοδική μας πορεία.

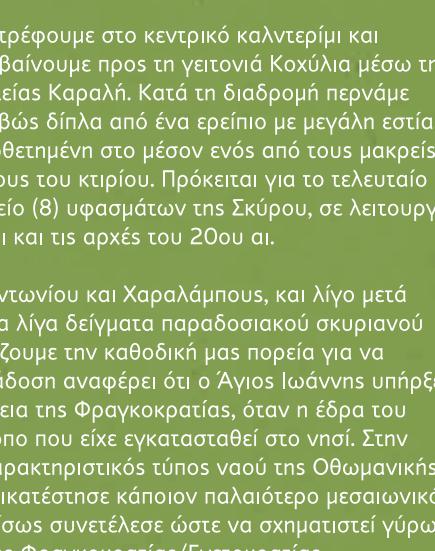
Επιστρέφουμε στο κεντρικό καλντερίου και συνεχίζουμε προς τα πάνω για να φτάσουμε στον Χριστό του Μίγα (5), μία άλλη πρώην ενοριακή εκκλησία. Πρόκειται για μακόμην τρουλάριο που βρισκόταν μέσα σε ένα ιερό της Γεώργιου Μήτρα πριν από το 1638. Ο ναός διασώζει εξαιρετικά τέχνη ευλόγυπτο τέμπλο, έργο κάποιου μάστορα της Φραγκούλη από τη Χίο.

Λίγο μετά από αυτήν, μπορούμε να κάψουμε σε κάποιο στενό δεξιά για να φτάσουμε στον Πέργο (7), το μοναδικό πύργο από τους τείχους της αρχαίας πόλης που βρίσκεται εντός του οικισμού, λόγω της επέκτασης της Χώρας προς αυτό το νησιό. Ο πύργος προστάτευε την θέση της Χώρας προς την Αγιά Άννα (6).

Επιστρέφουμε στο κεντρικό καλντερίου και κατεβαίνουμε προς τη γειτονιά Κοκύλια (8) μέσω της πλατείας Καραλή. Κατά τη διαδρομή περνάμε από ένα ερείπιο με μεγάλη εστία τοποθετημένη στο μέσον ενός από τους μακρείς τοίχους του κτιρίου. Πρόκειται για το τελευταίο βαθείο (8) υφασμάτων της Σκύρου, σε λειτουργία μέχρι και μέχρι τους 20ούς αιώνες.

Διαδρομή 2

Η ανατολική και βόρεια πλευρά του οικισμού Από την πλατεία Αιωνίας Ποιόσεως (μνημείο Μπρουκ) στην είσοδο του Κάστρου

Προσεγγίζουμε την Χώρα από την ανατολική πλευρά του οικισμού. Πριν εισέλθουμε σε αυτόν αξίζει να κάνουμε μία παράκαμψη και να ανέβουμε στο λόφο της Φούρκας (1) (το μονοπάτι περνάει ακριβώς δίπλα από το νεκροταφείο του οικισμού). Το σημείο αυτό διατηρεί τα καλύτερα σωζόμενα τμήματα των τειχών της ακρόπολης. Το μεγαλύτερο μέρος των μέρων που διακρίνονται πάνω σε τέκη κλασικών περιόδου, σύγχρονα του εξωτερικού τείχους της αρχαίας πόλης.

Επιστρέφουμε στο πάρκινγκ και μπαίνουμε στον οικισμό από το κ